

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatum Serie Vigessimvm-Octavvm De Matrimoniis, &
Sponsalibus, cum Indicibus necessariis

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

An poenae à testatore impositae secundis nuptiis sint iure Canonico
correctae, locumque habeant in coniuge fornicante. §. 7.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76659](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76659)

10. Secundo infero ob eandem rationem viduam fornicantem...

§. VII.

An pœna à testatore imposta secundis nuptiis sint iure Canonico correctæ, locumque habeant in coniuge fornicante?

- 1. Suppono conditionem excludentem nuptias à testatore appositam ei, qui nunquam nupsit, neque matrimonium consummavit nullam esse; valere tamen si vidua appositam sit.
2. Hereditas, seu legatum uxori, vel viro relictum sub conditione, ne transeat ad secunda vota, cessat omnino, & in foro conscientie restituendum est heredibus legitime nullâ expectatâ sententiâ iudicis.
3. Depliciter conditio excludens à secundis nuptiis potest apponi à testatore.
4. Si legatum sub conditione negativa factum sit, tenetur institutus cautionem prestare de conditione observanda, si minus restitutum legatum.
5. Si vero legatum sub conditione distributum fuerit, nullam cautionem tenetur legatarius prestare.
6. An prædictum legatum annuatim relictum legatarius acquirat illo anno, quo conditioni non paruit? variant Doctores.
7. Verus est legatum non deberi legatario integrè, sed pro quota anni parte, quâ à nuptiis abstinuit.
8. Legatum coniugi ab alio coniuge, vel ab extraneo absolute relictum nequaquam amittitur, etsi secundò, vel terciò nubat.
9. Examinatur, an legatum relictum coniugi sub hac conditione, si casu, & honestè vixerit amittatur transiit ad secundas nuptias? Proprium triplex sententia.
10. Approbatur ultima.
11. Si secunda nuptia statim vidua, eiusque conditionem dedecerent, etsi Sanch. existimes prædictâ conditione excludi. Verus est oppositum.
12. Examinatur an legatum relictum sub conditione casu, & honestè vivendi unica fornicatione amittatur? Proprium duplex sententia.
13. Has duas extremas sententias Sanch. conciliat.
14. Ex qua distinctione tria inferi Sanch.
15. Difficiter distinctio à Sanch. consistit, & resolvitur quasi.
16. Satis fundamentis prima sententia.
17. Examinatur an legatum sub conditione casu, & honestè vivendi amittatur à femina amplexibus virorum, scilicet, quæ impudicis vacanti? Affirmat communis sententia.
18. Contrarium defendit Nauar.
19. Sanch. sub distinctione responderet.
20. Quia nobis sentiendum sit? Et satis distinctio à Sanch. consistit.
21. Deciditur legatum relictum sub conditione non transeundi ad secundas nuptias non amitti fornicatione, nec matrimonio irrito.
22. Nec item amittitur dictum legatum sponsalibus de futuro, nec matrimonio de presenti non consummato.
23. In foro tamen externo ex officio Iudicis amittendum est fornicatione commissâ, aut matrimonio irrito contracto.
24. Legatum relictum vidua, dum vidua fuerit nequaquam amittitur etiam ex Iudicis officio, & ex eo quod Religio-nem profectur.

Ferd. de Castro, Sum. Mor. Part. V.

- 25. Legatum relictum coniugi ab alio coniuge, quandiu in eius domo habitauerit, transiit ad secundas nuptias amittitur.
26. Legatum relictum coniugi, quandiu cum filio defuncti commoratus fuerit transiit ad secunda vota perire, siue legatum relictum sit uxori à marito, siue e contra affirmant plures.
27. Verus est non amitti ipso iure, si coniux velit filios secum retinere.
28. Decedentibus filius mater prædictum legatum retinere potest.
29. Legatum alicui relictum, quandiu apud uxorem testatoris commoratus fuerit, transeunt ipsa ad secundas nuptias non perit, tamen si legatarius cum ea uxore non commoretur.
30. Vir condens testamentum, & legans uxori, si ea defuncta aliam ducit, non debetur legatum posteriori, si sub nomine proprio legatum factum est.
31. Si vero sub nomine appellativo legatum factum est, vel lego uxori meæ, alij affirmant, alij negant.
32. Examinatur quibus conferendum sit legatum annuum pro maritandis feminis relictum, & asseritur solis feminis primò nubentibus conferendum.
33. Feminis iam maritatis etiam pauperibus legatum pro feminis maritandis non videtur concedi posse.
34. Quid si hoc legatum certa persona relictum sit.

Alia in hoc §. sunt certa, alia apud Doctores controversa, vt notavit Sanch. lib. 7. disp. 91. per totam.

Primò suppono conditionem excludentem nuptias à testatore appositam ei qui nunquam nupsit, neque matrimonium consummavit nullam esse, valere tamen si vidua appositam sit; vt pluribus comprobatur Sanch. lib. 1. disp. 33. & 34. n. 30. & seq. & lib. 7. disp. 91. n. 5. Matienzo l. 3. gl. 2. n. 14. l. 1. ibi 5. noue collecti Gutier. cap. 1. n. 1. & nos diximus disp. 1. & 2. vbi de conditione à nuptiis retrahere.

Vnde sit hereditatem, seu legatum uxori, vel viro relictum sub conditione ne transeat ad secunda vota cessare omnino, & in foro conscientie nullâ expectatâ iudicis sententiâ restituendum esse heredibus legitime, quia illa non est pœna, sed conditio à testatore appolita, vt legatum effectum habeat, vt multis relatis docet Sanch. dicta disp. 91. num. 3. Gutier. cap. 1. n. 1. Vazq. de testament. cap. 8. §. 2. num. 31. Et colligitur aperte ex Authen. cui relictum. Cod. de in dicta viduit. Et idem censet Sanch. & Gutier. esse dicendum de legato relictò sub hac conditione, si casu vixerit, amittitur namque quantumvis occultè conditio cesset. Quod verissimum est positò quòd testator intellexerit de turpitudine occulta, quia illa non est pœna delicti, sed conditio requisita pro legato obtinendo. At mihi difficile est credere testatorem sub illis verbis, si casu vixerit turpitudinem occultam, & omnino secretam voluisse excludere. Sed potius censere solam turpitudinem, ex qua honor, & fama læduntur intelligendam esse, sicuti credit Manchaca de success. progressu, in pres. lib. 1. num. 98.

Secundò præmitto conditionem excludentem à secundis nuptiis dupliciter à testatore apponi posse, negativè, vel distributivè; negativè apponitur quando nuptiæ absolute negantur, vt si dicas lego coniugi centum si non nupsit, si e contra tatem servauerit. Distributivè vero apponitur, cum iuxta executionem conditionis legatum distribuitur, vt si leges uxori hereditatem, illi usque fructus quandiu, quousque, seu donec vidua fuerit.

Si legatum sub conditione negativa factum sit tenetur institutus cautionem prestare de conditione observanda, si minus restitutum legatum cum fructibus, iuxta l. Mutiana. Et leg. hares meus. §. qui post. Mutianam. Et §. quamvis ff. de condit. & demonstrat. Leg. cum filius §. qui Mutianam ff. de legatis 2. Et leg. regia 7. tit. 4. part. 6. Legatum vero post annum ab obitu testatoris numerandum tradendum est, nisi forte antea spēs nuptiarum deficiat. Vt expressè deciditur Authen. cui relictum. Cod. de in dicta viduit. tollend. Et Authen. de nuptiis, §. qua vero. vers. unde sancimus. quod iure Canonico correctum non est, vt superius diximus. Etenim cum prædictæ conditioni contrauenire institutus possit, dum vivit, æquumque sit legato non priuari, merito ius disposuit, vt legatum legatario traderetur præstitâ supradictâ cautione. Hæc autem cautio (si fieri potest) pignoratitia, vel fidei iussoria esse debet, sin autem iuratoria sufficit secundum Greg. Lopez, leg. 7. verbo no quisere. tit. 4. part. 6. Et Molina. tit. 1. tract. 2. disputat. 206. vers. quando aliquis. Quod si postmodum hæres, vel legatarius conditioni non paruerit, tenetur hereditatem, vel legatum cum omnibus suis fructibus ab initio perceptis aliàs successuro restituere, quia ea instituto, & legatio nulla est, cuiusque nullitas retrorahitur ad initium institutionis, & legationis, vt expressè deciditur Authen. cui relictum. Cod. de in dicta viduit. tollend. ibi. Quod sic admittitur, ac si si relictum, vel ordinatum non esset. Atque ita docet ibi Paulus

13. *Uico, ff. de excusat. tutorum. lalon. in leg. fin. num. 31. vers. in
ultima parte. Cod. de iudiciis. viduit. Prapostri cap. Nicena.
num. 4. dist. 31. Gulielm. Benedicij cap. Raynuitus num. 228.
vers. qui cum alia de Testamentis. Beronij, cons. 30. n. 2. volum. 2.
Zephali, cons. 500. num. 39. volum. 4. Berachini in suo reperio-
rio l. v. verbo vxor usufructuaris. Syluest. verbo Legatum 1. g.
5. num. 9. & verbo Legatum. 2. in fine. Couarruu. 4. decret. 2. p.
cap. 6. §. 8. num. 17. Nauarr. cap. 23. num. 61. & cap. 25. num. 65.
Zenodo collect. 1. §. 4. ad decret. num. 9. & 10. Henrici lib. 13. de ex-
communicat. cap. 65. num. 2. in comment. l. v. Philiaci de of-
ficio Sacerdotis. 2. 2. part. 2. lib. 6. cap. 22. Menochij de presump-
t. lib. 4. praesumptio 188. numero 12. Manticae de coniecturis
volum. 1. lib. 11. tit. 19. num. 35. Vega 2. sum. cap. 32. casu
9. & tit. 1. cap. 94. casu 2. ad finem. Ludouic. Lopez, tit. 1.
instructor. consuet. cap. 19. §. post. primò, quia
si vnica fornicatione in commissis inhonestis, & turpis
es, quippe hæc nomina, turp, adulter, homicida, raptor
&c. delictum significancia vnico actu contenta sunt, vt con-
stat ex leg. Asthac. §. presariator. ff. de his qui notantur infa-
mia. Et leg. quis sit fugiuus. ff. de aulio edicto. Et cap. fin. de
rapto. Et tradit Abbas in cap. 1. num. 38. de iudiciis. Et ibi
Decius in 2. lectura. num. 11. Dominici in cap. 1. de vita, &
honestate clericor. in 6. num. 8. Et Francus ibi num. 3. At qui tur-
pis, & inhonestus est, castè & honestè non viuit. Ergo ob
vnicam fornicationem conditio castè viuendi non seruatur.
Secundò si promittas castè viuere, (vt promittunt qui sub-
diaconatu insigniuntur, iuxta Textum in cap. 1. Et cap. quan-
do dist. 28. & omnes Religiosi cum professionem faci-
unt, promittit ab omni actu turpi abstinere. Ergo testator
petens pro conditione sui legati vt castè viuas, petit vt ab
omni actu turpi te contineas. Tertio castè, & honestè viuere
est castatem seruare. At vnica fornicatione commissà non
seruatur castitas, sed potius violatur. Ergo vnica fornicatio-
tio, vnicusque actus turpis sufficit, vt conditioni castè viuendi
non pareas.*

14. Has duas extremas sententias Sanchez lib. 7. disputat. 91.
num. 33. hac distinctione conciliat. Si legatum vidua reli-
ctam sit ab eius filijs, vel à marito, cuiusque filius, vel ab ali-
quo alterius consanguineo, aut illius amicum coniun-
cto, vnica fornicatione amittitur, vt quæ vnica fornicatione
grauiter offendatur, & in hoc casu secundam sententiam
vetari censet. At si legatum ob alio extraneo relictum sit
postulat etiam fornicationem frequentiam, vt iure optimo
posse dici eius vita impudica, & inhonesta. Probat Sanchez
suum distinctionem; nam esto illa verba castè, & honestè viu-
ere habiunt sonent, nec posse dici vita impudica, & in-
honestata illius viduæ, quæ semel aut iterum fornicatur, id est
quæ apposta ab extraneo exigunt turpitudinis frequentiam.
At apposta ab his qui vnica fornicatione legatarij grauius
dehonestantur, credendum est illis verbis voluisse omnem
turpitudinem excludere, sicuti ad hæc offensionem superius
collegimus illis verbis non solum turpitudinem illicitam
voluisse maritum à coniuge superstiti excludere, sed quæ
secundis iustis inest. Neque alienum est à proprietate sermo-
nis aliquando ob causam gratiam, & vigentem recedere. Ar-
gum. leg. maritum 29. vers. qui quæstioni. ff. ad leg. Iuliam de
adulterijs. vbi sola vnica permittitur adulteri per maritum,
censetur de vxore quæstus factus ob rei grauitatem, cum tam-
en proprie quæstum facere consuetudinem adulterandi ob
pretium significet.

15. Hinc tria inferi Sanchez. d. disp. 91. à num. 34. Primò legatum
ab vxore, cuiusque filijs relictum viro superstiti sub conditio-
ne castè, & honestè viuendi vnà vel alterà fornicatione, seu
turpitudine commissà non amitti, sed opus esse turpitudinis
frequentiam. Quod à fortiori procedit, si à consanguineis vi-
ri relictum sit. Dicitur, quia nec vxor, nec alij consanguinei
grauiter offenduntur ex vna, vel altera viri fornicatione; ac
proinde nulla ratio est cogens à verborum proprietate recede-
dere, sicuti in fornicatione femina contingit. Secundò in-
feri, & rectè Sanchez. plures referens legatum amittunt vel ob
fornicationem, vel ob vitam inhonestam non recuperari
redditu ad meliorem frugem, quia conditione legati deficientem
legatum expirauit. Tertio deducit legatum annuum relic-
tum ad collocandas feminas honestas, seu honestæ vitæ
posse concedi iis quæ vnà, vel alterà vice fornicatæ sunt,
tametsi consanguineæ sint testatoris, quia ex quo testator
nullam consanguineam specialiter designauit, sed extraneas
simul cum ipsi legati participes fecit, quamuis consanguineis
ius prælationis concesserit, videtur æqualem in omnibus
castitatem exegisse, neque ex turpitudine consanguineæ sin-
gulariter offendi.

16. Ceterum huic distinctioni Sanchez. acquiescere non pos-
sum: non enim testator eam conditionem castè, & honestè
viuendi appositisse censendus est, ob vitandam suam infamiam,
& cultum, vt patet in eo, qui legatum relinquit pro mari-
tandis feminis castè viuendis. Ergo non ex infamia prouen-
iente testatori ex turpitudine legatarij colligendus est valor

Erd. de Castro. Sum. Mor. Part. 1.

vel nullitas legati, sed ex violatione virtutis castitatis. At
castitatis virtus aequè violatur vnica fornicatione à legatarijs
testatoris extraneis, sicut ab eius consanguineis. Ergo
idem in omnibus dicendum est. Quapropter existimo secun-
dam sententiam Probabiliorē esse tenendamque in iudican-
do, & soluendo, nempe conditionem illam castè, & honestè
viuendi vnica fornicatione publica siue facta, siue iure desic-
cere. Et præter rationes ibi adductas hac consideratione con-
uincor. Vidua cuius fornicatio publicè constat censeri nequit
castè & honestè vixisse, siquidem saltem eo tempore quo for-
nicata est inhonestè vixit. Deinde ex vnica fornicatione de-
nominatur femina simpliciter, & absolute inhonestata, &
impudica etiam secundum Sanchez. disp. 41. num. 30. Ergo de-
nominari nequit casta, & honesta, ergo nec castam vitam
duxisse. Debet tamen fornicatio publica esse, vt legatum
amittatur, quia dum occulta est, est apud Deum inhonestata sibi
apud homines tamen castè, & honestè viuere censetur, & tes-
tator præsumi debet de honestate visibili, & hominibus
apparente locutum esse; aliàs femina secretè se polluens
incapax esset legari, quod pro feminis honestis relictum est.
At eo ipso, quo turpitudine probata fuerit etsi vnica sit, repel-
lendus est legatarius à legato, vt potè cui conditio requisita
non aptatur Et ex his soluitur fundamentum Sanchez.

Fundamenta verò primæ sententiæ sic dilues. Ad primū 16
desumptum ex §. item Lex Julia, de Adulterijs admittimus stu-
prum committi posse cum virgine, vel vidua honestè viuente,
honestè inquam antequam stuprum committeret, secus
illo commisso. Ad secundum ex leg. stuprum respondeo ibi
tantum definii stuprum esse posse cum his mulieribus, quæ
ita turpiter viuunt, vt sui quæstum faciant, ibi tamen non de-
ciditur viuere turpiter esse quæstum facere, siquidem absque
quæstu potest mulier turpiter viuere. Ad tertium concedo ex
vnico actu honestatis non denominari quempiam honestum,
negamus tamen non denominari inhonestum, & turpem ex
vnico actu turpitudinis, quippe bonum ex integra causa, ma-
lum ex quoque defectu. Ad quartum admitto luxuriosè
viuere opponi contrariè castè, & honestè viuere, sed non con-
tradictoriè, idèoque stare optimè potest quod quis non cas-
tè, & honestè vixerit quin vixerit luxuriosè, quia ad vitam
luxuriosam requiritur, quod luxuriosus vtputet, at vt quis dic-
tator non castè, & honestè vixisse, sufficit quod aliquando à
castitate defecerit.

Quæstio tertia, An legatum sub conditione castè, & ho- 17
nestè viuendi amittatur à femina amplexibus virorum, ta-
ctibusque impudicis vacanti; Communis sententia censet
amitti, quia hæc castitati aduersantur, & feminam inhonestam
& impudicam denominant. Sic Bald. cons. 207. num. 1. &
2. volum. 4. Couarruu. 4. decret. 2. p. cap. 7. §. 6. num. 1. in fine.
Menoch. de presump. lib. 5. presump. 41. num. 38. Manticae de
coniectur. volum. 1. lib. 11. tit. 19. num. 34. Salcedo ad ditionib.
ad Bernard. Diaz reg. 216. in fine. Zenodo collect. 1. §. 4. ad decre-
tal. num. 9. & 10. Grassi 1. p. decis. lib. 2. cap. 11. num. 58. Man-
sumt. 1. cap. 99. num. 1. Lara leg. si quis à liberis. §. si quis ex his.
num. 147. de liberis agnoscendis. Et alij relati à Sanchez. disp. 91.
num. 38.

Contrariam sententiam defendit Nauarr. sum. cap. 23. num. 18
92. eo quod prædicti actus castitati aduersantur, quia tam-
en non plene, & perfectè, sed inchoatè aduersantur non
denominant feminam simpliciter impudicam, nec legatum in-
capacem. Et confirmari potest ex his quæ tradit Sanchez. lib. 10.
disp. 4. num. 12. asserens prædictis tactibus non præberi suffi-
cientem causam diuortio, nec dotis amissioni.

Sanchez. verò dicta disp. 91. num. 40. sequens Ludouic. Lopez 19
1. part. instruct. cap. 293. censet prædictum legatum amitti, si
toties hos actus femina multiplicauerit, vt meritò impudica
censenda sit. Secus verò ex vno, vel alio actu huiusmodi lasciu-
uo. Nam esto vnicus actus fornicationis sufficiat ad amittend-
um legatum à viro, cuiusque consanguineis coniungi relic-
tum, id est quia actus fornicationis, vt potè in materia lu-
xuriæ perfectus, & completus committentem denominat sim-
pliciter impudicum. Secus verò est de huiusmodi acta im-
pudico.

Ceterum in hac quæstione aliter dicendum videtur. Si 20
enim forum externum spectemus, prima sententia asserens
feminam his turpibus actibus vacantem legatum amittere
sustinenda est, tum ob suspensionem vehementem, quam de
se præbet fornicationis, vel pollutionis, tum in pœnam tur-
pitudinis committitæ, meritò namque priuari à Iudice debet
legato honestè, & castè viuentibus relicto, quæ sic turpiter
viuit. At si forum conscientie spectemus placet mihi Nauarri
sententia. Nam cum hæc priuatio odiosa sit, non est
vltra proprietatem verborum extendenda. At verba castè,
& honestè viuendi secundum proprietatem sumpta non de-
ficiunt plene, & perfectè ex huiusmodi actibus libidinosi
clusa fornicatione, vel pollutione, quia in materia luxuriæ
non sunt actus consummati, & perfecti. Ergo ex illis tantum
legatum amitti non potest; nam ad amittendum legatum
condiionale debet conditio integrè deficere.

Paulus num. 4. Iason num. 7. Mol. lib. 2. de primogen. cap. 12. num. 21. Alter Molina Iesuita r. tract. 2. disp. 207. vers. postea de iure. Mantica de coniect. ultim. volunt. lib. 11. tit. 19. num. 22. Sanch. lib. 7. disp. 91. num. 6. Quinimo vt bene tradit Molin. lib. 2. de primogen. cap. 12. num. 21. Mantica num. 22. Couarrua. reg. peccatum 2. p. §. 6. num. 4. Sanch. dicto num. 6. non solum obligatur restituere fructus perceptos, sed alijs percipiendos à successore, si institutio, vel legatio defuisset, quia in his detrimentum passus est.

5 Verum si legatum sub conditione distributua fuerit, nullam legatarius tenetur prestare cautionem, eo quod nihil receptum obligari possit ad restituendam, cum nihil accipere possit, nisi conditione impleta, vt notauit Salicet. leg. fin. num. 3. Cod. de iudicia. viduit. Ruin. cons. 170. num. 2. in fine. Mantica lib. 11. de coniecturis ultim. volunt. tit. 19. num. 22. Quos refert, & sequitur Sanch. lib. 7. disp. 91. num. 9.

6 Sed an prædictum legatum annuatim relictum legatarius acquirat illo anno, quo conditioni non paruit? Discordant Doctores. Nam Inmola in leg. cum filius. §. qui Mutianam. numero unico de legat. 2. Et Acosta lib. 2. secl. cap. 18. num. 4. negant, quia legatum non debetur, nisi posita conditione, at ea conditio integro anno non exitit, ergo legatum integrum illius anni deberi non potest. Limitat autem Acosta, nisi conditio defecerit abque culpa legatarii, eo quod initio anni mortuus sit, quia tunc cessandum est conditione integre impleta, ac proinde legatum integre deberi.

Verum in vtroque euentu deberi legatum videtur, eo anno quo nubit, affirmatur Alberic. in leg. defuncta num. 3. ff. de usufructu. Et quemadmodum quis utatur. Iason in leg. diuortio in princip. numero 7. ff. Solutio matrimonio. Signorolus cons. 66. Mantica de coniectur. ultim. volunt. lib. 10. tit. 2. num. 24. Sanch. lib. 7. disp. 91. num. 10. Mouentur ex leg. filia & leg. à nobis. ff. de annuis legatis, vbi statuitur sat esse annum inceptum esse, vt legatum annuum integre debeatur. Quippe, si initio anni ea conditio exitit, eo ipso legatum legatario acquiritur.

7 Ceterum etsi hæc sententia sint satis probabiles, verorem existimo legatum non deberi legatario integre, sed pro quorata anni parte, quæ à nuptiis abstinet. Nam cum solum debitum sit pro tempore, quo à nuptiis abstinet, siquidem sub ea conditione conceditur à nuptiis autem non integro anno, sed parte illius abstinet, censendus est partem legati, & non integrum legatum acquisisse. Quod non obscure docuit Bart. in dicta leg. à nobis. Et Crotus in leg. nemo potest. num. 54. ff. de legat. 1. quatenus ascitunt legatum relictum sub conditione alicuius facti à legatario exequendi deberi pro quorata anni parte, quæ legatarius factum exequutus est, quibus adhæret Mantica de coniecturis ultim. volunt. lib. 10. tit. 1. num. 14. Ergo legatarius, cui legatum relictum est sub conditione abstinentiæ à nuptiis non poterit legatum habere, nisi pro ea anni parte, quæ à nuptiis abstinet. Neque contrarium colligitur ex leg. filia, & leg. à nobis, quia ibi tantum dicitur legatum annuum deberi conditione initio anni existente, sed an totum, integrumque legatum debeatur plures decidunt. Præterquam quod prædictæ leges intelligi possunt de legato, quod diuisionem non patitur.

8 Tertio præmitto legatum coniugi ab alio coniuge, vel ab extraneo absolute relictum nequaquam demittitur, etsi secundum, vel tertio nubat, quia cum nuptiæ non sint delictum, & absque vlla conditione legatum fuerit nulla est causa ob quam amitti possit, maxime cum iure Canonico correctæ sint pœnæ iure Ciuili statuta intra annum luctus nubentibus. Atque ita docent Couarrua 4. decret. 2. p. cap. 3. §. 9. num. 11. Acosta leg. cum tale. §. si arbitrari. limitat. fin. numero 32. ff. de conditionib. Et demost. Mantica de coniectur. ultim. volunt. lib. 10. tit. 5. num. 21. Surd. de alimentis. tit. 7. quest. 23. num. 18. Sanch. alijs relatis lib. 7. disputat. 91. num. 12. Gutier. de matrim. cap. 11. numero 5. Quod procedit, tamen si alimenta, & usufructus legata sint. Nam cum coniux defunctus hæc legans ponerit secundas nuptias excludere, & sub conditione ab illis abstinenti legatum concedere, postea quod id non expresse, censendus est permisit, si enim ex ea omissione in alijs legatis nuptiæ censentur permissæ, cur non in legato alimentorum, quod fauorabilis est? Atque ita docent Surd. de alimentis. tit. 7. quest. 23. num. 6. Et segg. Anton. Gab. t. 3. commun. opin. lib. 3. tit. de secundis nuptiis. concl. 1. num. 43. Sanch. alijs relatis lib. 7. disputat. 91. num. 12. Gutier. d. cap. 11. num. 5. His positis Sanch. à num. 14. sex quæstiones mouet.

9 Prima An legatum relictum coniugi sub hac conditione, si castè, & honestè vixerit amittatur transitu ad secundas nuptias? In qua quæstione triplicem refert sententiam. Prima est Bart. in Auctent. de non eligendo secundas nuptias, §. cum igitur. num. 1. Et in leg. ult. in fine. Cod. de iudicia. viduitate Abbat. cap. quod à te num. 3. de cleric. coniugat. Et cap. vt clericorum. num. 5. De vita. Et honestate clericor. Felin. in cap. si cautio. numero 40. de fide instrumentor. Castillo in leg. 15. Tauri n. 1. vers. quod est verum. Menchaca de successonum progressu lib. 3. §. 27. num. 29. Ludouic Lopez, lib. 2. de contradi. cap. 45. vers.

ramen varior est. Vega 2. tit. sum. cap. 32. casu 29. Molina le. fuit, tit. 1. tract. 2. disputat. 207. post medium, quæ negat prædictum legatum amitti, nisi forte de testatoris voluntate, aut ex communi vsu loquendi appareat illis verbis nuptias excludi. Ducuntur eo quod secundæ nuptiæ, imò tertie castitati, & honestati non obstant ex Textu expresse in cap. Nicola. 3. 1. diff. Et leg. mulier. §. cum proponeretur ff. ad Senatus. Consultum Trebellianum. Et tradit D. Thom. 2. 2. quest. 152. artic. 3. in corp. Secunda, quæ est aliorum, quos tacito nomine refert Rosella, verbo Adulter. numero 6. distinguit, an legans vir doctus sit, vel simplex? Si doctus sit, cum sciat secundis nuptiis castitatem inesse, non est censendus illis verbis nuptias excludere, maxime cum interpretatio faciendâ sit aduersum eum, qui legem potuit dicere aperius. At si vir simplex sit, credendum est sub omnimoda castitate legatum relinquere.

Tertia, cui ipse Sanch. vt probabiliori adheret hæc vitur distinctio, si legatum relictum sit à filiis, vel nepotibus ipsius coniugis ad secundas nuptias transeuntis, vel ab alio coniuge defuncto, eiusque consanguineis, legatum amittitur secundis nuptiis contractis, scilicet verbis si à quocunque alio fuerit legatum relictum. Et placet hæc sententia præcipue, quia communis est, vt constat ex iis quæ adducit Couarrua. 4. decret. 2. par. cap. 3. §. 9. numero ultim. Anton. Gomez. leg. 14. Tauri. numero 9. Mantica de coniectur. ultim. volunt. lib. 11. tit. 19. numero 31. Villalobos in communibus opinionibus verbo vxor. numero 126. Zetillos in suis op. pract. quest. 151. numero 1. Sanchez dicta disputat. 91. à numero 16. Deinde verba quæ indifferentia sunt, & quæ varios sensus recipere possunt, intelligi debent sumi à proficiente secundum sententiam, qui sua maxime interest. Leg. fin. in fine. ff. de obligationib. Et actionib. At illa verba si castè, & honestè vixerit indifferentia sunt, vt de omnimoda, & perfecta castitate intelligantur, vel de sola castitate, quæ coniugio inest: ex alia parte coniugi defuncto, eiusque consanguineis, viduæque filiis magni refert, vt de perfecta castitate, quæ abstinentiam à nuptiis continet intelligantur, siquidem hæc ratione vidua amorem, & memoriam sui coniugis conseruat, qui secundis nuptiis aboletur. Ergo sic intelligenda sunt. Quæ ratio in alijs personis non procedit, ideoque alia persone dictis verbis solam turpitudinem propriam censenda sunt voluisse excludere. Et licet aliqui Doctores censent tertias, & vteriores nuptias excludi, eo quod ea castitate nuptiarum multiplicatio deficiat. At refutit Couarrua. dicto cap. 3. §. 9. in fine. Anton. Gomez. leg. 14. Tauri. numero 6. Gregor. Lopez, leg. 1. verbo o mas. tit. 12. par. 4. Mantica de coniectur. ultim. volunt. lib. 11. tit. 19. num. 31. Sanch. disp. 21. num. 24. censent nullatenus exclusas esse, quæ æque tertias, vterioresque nuptiæ castæ sunt, sicuti primæ, & secundæ.

Si autem secundæ nuptiæ statum viduæ, cuiusque conditionem dedecere, vel quia est ætatis prouecta, vel quia tertium Ordinem D. Francisci professæ est, vel quia nubat longè inferiori, aut legantis inimico censet Sanch. plures referens à num. 26. prædictas nuptias exclusas esse illis verbis si castè, & honestè vixerit à quocunque fuerit ea conditio apposita, quia illæ nuptiæ cum viduæ famam demergent, non censendæ sunt honestæ. Ceterum contrarium verius censent, nam esto illæ nuptiæ viduam dedecant, & legantem offendant, id prouenit ex circumstantiis extrinsecis, non ex eo quod castitati, aut honestati opponantur. Si igitur illis verbis si castè, & honestè vixerit, appositis à consanguineis coniugis, vel ab alio extraneo sola turpido illicita excluditur, secundæ, vel tertie nuptiæ quantumuis minus conuenientes excludi non erunt.

Quæstio secunda: An legatum relictum sub conditione castè, & honestè viuendi vnica fornicatione amittatur? In hac quæstione duplicem sententiam refert Sanch. dicta disp. 91. à num. 31. Prima negat, quæ est Azeuedi in leg. 4. tit. 1. num. 19. lib. 5. nota collect. Ducitur ex §. item lex Julia de adulteriis, in vers. eadem lege, in lit. de publicis iudicijs: vbi lege Julia punitur dicitur stuprum illius qui virginem, vel viduam honestè viuentem etiam absque vi stuprauerit. Supponit ergo cum honestate vitæ stuprum vnicum consistere posse. Secundæ ex leg. stuprum 41. ff. de Ritu nuptiarum, ibi: stuprum intelligitur etiam in his mulieribus esse quæ turpiter viuere, caligine quæstum facerent: vbi notandum est turpiter viuere, & quæstum facere idem esse Tertio ex vnico actu non denominatur quis honestus, vel inhonestus, sicuti neque prodigus, aut liberalis, sed ad prædictam denominationem actuum frequentia desideratur, vt pluribus exornat Sanch. dicto numero 41. Quarto luxuriosè viuere opponitur castè, & honestè viuere, vt de se constat: at non dicitur luxuriosè quis viuere ex solo vnico actu fornicationis, vt superior §. diximus, sed necessario habitus, & consuetudo turpiter viuendi desiderantur. Ergo &c.

Secunda sententia, quæ vnica fornicatione contenta est, vt legatum amittatur est Baldi, in leg. permitt. in prin. numero 210.

Distinctionem verb Sanch. suis dictis parum consequentem nullatenus probandam cenfeo. Si enim vnicus actus huiusmodi turpitudinis non sufficit ad excludendam conditionem castæ, & honestæ vitæ, cum tamen vnica pollutio, vel fornicatio sufficiat, neque etiam si plures multiplicetur sufficiens erit. Quippe ob multiplicationem non redditur diuersus aut distinctus, ergo si ratione sui non reddit committentem simpliciter inhonestum, & impudicum, quia integrè, & perfectè non est castitati oppositus, sicuti est pollutio, vel fornicatio, neque etiam multiplicatus reddit committentem simpliciter inhonestum, & impudicum, cum nunquam integrè, & perfectè, sed inchoatè tantum castitati opponatur.

21 Quæstio quarta An legatum relictum sub conditione non transeundi ad secundas nuptias amittatur fornicatione, vel matrimonio irritò, aut consummato? Breuiter respondeo fornicatione non amitti, quia sub abstinentia à secundis nuptiis non continetur abstinentia à fornicatione, aliàs vovens non nubere peccaret contra votum fornicando. Neque obest quod fornicatio magis contraria sit testatoris voluntati, quam nuptiæ, vt potè quæ magis castitati opponitur, magisque ipsum, & legatarium dehonoraat, quia cum sub illis verbis abstinenti à nuptiis ea voluntas expressa non sit, censenda est mente retenta, ac proinde nullum effectum operari. Sic docet Nauarr. cap. 25. num. 65. Sanch. disp. 91. num. 42. aduersus Acofta in l. cum tale. §. si arbitrari, in fine n. 25. & 30. ff. de condition. & demonstr. Zenodo collect. 154. ad decretal. num. 9.

Neque etiam matrimonio irritò sine culpabiliter, siue absque culpa contracto legatum prædictum amittetur, quia cum matrimonium irritum non sit matrimonium, sed solum matrimonij attentatio, ex illo verificari non potest sic contrahentem ad matrimonium transire, sed solum illius transitum procurasse. At conditio prædicta legati non procuratio matrimonium excludit. Ergo ob illam procuracionem, & attentacionem legatum in foro conscientie amittendum non est. Fauetque huic sententiæ regula iuris. Non præstat impedimentum quod de iure non fortitur effectum, & axioma illud quod vitiosè factum est reputari debet, ac si factum non esset, iuxta leg. quoties, ff. Qui satisdari cogantur. & l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudicata. Et tradit Sanch. d. disp. 91. n. 43.

22 Neque item amittetur dictum legatum sponsalibus de futuro contractis, quia per sponsalia de futuro conditioni abstinenti à nuptiis propriè non contrahuntur. Quippe sponsalia de futuro non sunt nuptiæ, sed nuptiarum initium, & illarum obligatio. Et licet proximè accingendus reputari debet pro accincto, leg. si pecuniarum, ff. de conditione ob causam, id solum habet locum in fauorabilibus, & à iure expressis, sicuti etiam dispositum in matrimonio censi debet in sponsalibus dispositum, iuxta leg. oratio, ff. de sponsalib. At cum iure non sit dispositum, quod sub conditione à testatore appositâ abstinenti à nuptiis sponsalia continentur, neque ea conditio fauorabilis sit, sed potius odiosa, non est cur ad sponsalia extendatur, vt latè, & optimè probat Beronius toto cons. 31. volum. 2. Simon de Preis de interpret. ultim. volum. lib. 1. interpret. 1. circa legata, dub. 10. num. 116. Sanch. lib. 7. disp. 91. num. 44.

Nec denique videtur amittendum per matrimonium de præfenti, quod consummatum non sit, quia ante consummacionem non est à voluntate testatoris integrè recessum. Nuptiæ namque propriè non sunt, quousque matrimonium consummetur; sic docuit Sanch. num. 45.

23 Verùm etsi in foro conscientie non amittatur legatum per fornicationem, aut matrimonium irritum, at ex officio Iudicis amittendum est in pœnam delicti, ac plus habeat luxuria quam castitas. Et idem cenfeo ob sponsalia, & à fortiori ob matrimonium, meritò enim priuari debet legato, qui voluntatem habuit se illo priuandi. Neque his dissentit Sanch. d. disp. 91. n. 45.

24 Illud est certum legatum relictum viduæ, dum vidua fuerit nequaquam amitti, neque ex Iudicis officio amitti debere ex eo quod Religionem profiteatur, quia Religio viduali vitæ non obstat, sed potius firmiter conseruat. Neque professio Religionis delictum est, sed potius opus maximè laudabile, vt ob illius causam legato priuari debeat, sic relato Baldo, Iafon. & aliis docuit Sanch. num. 46.

25 Quæstio quinta quid dicendum sit de legato relicto coniugi ab alio coniuge, quandiu in eius domo, vel cum eius filiis habitaret, an inquam transiens ad secundas nuptias illud amittat?

Et quidem legatum habitationis etiam absolute relictum vxori à viro, vel e contra transitu ad secundas nuptias omnino amittitur, eo quod prædictum legatum factum sit, vt legatarium habitatione ipsa defuncti memoriam conseruet, quæ tamen secundis nuptiis aboleretur, vt tradit Greg. Lopez in leg. 21. verbo et. si minor. tit. 3. l. 3. Perez lib. 5. ordin. tit. 2. leg. 1. fol. 11 r. Sanch. lib. 7. disp. 91. num. 50. Et idem est dicendum, quando legatum factum sit coniugi supersubstiti, idam in domo coniugis defuncti persistit, quia eo legato procuratur

memoria defuncti retineri, cui secundæ nuptiæ obstant, sicuti docuit Bald. in leg. voluntatis. num. 10. Cod. de Testamento. Iafon. in leg. 1. num. 9. Cod. de legatis. Surdus de aliment. tit. 7. quest. 23. num. 22. quos refert, & sequitur Sanch. lib. 7. disp. 91. num. 51.

Si verò loquamur de legato relicto coniugi, quandiu cum filijs defuncti commoratus fuerit, grauior est dubitatio, an per transitum ad secundam vota percat legatum? Affirmant perire tam legatum relictum vxori à marito, quam relictum marito ab vxore Guilielmus Benedictus cap. Raynuitus num. 170. verbo qui cum alia de Testament. Ioann. Lupus leg. 5. Tauri numero 5. Et ibi Castillo post princip. Gomez Arias leg. 3. Tauri num. 1. Matien. lib. 5. recopil. tit. 3. leg. 3. gloss. 2. num. 18. & alij quos refert, & sequitur Sanch. lib. 7. disp. 91. n. 48. Docentur, quia sic legans intendit, vt filiorum educatio, & habitatio apud coniugem supersubstitit perpetua sit. At hæc impediuntur transitu ad secundas nuptias, siquidem coniux redditur suspecta malæ tractationis, filiisque præbetur sufficiens causa diuertendi à matris denuò nuptæ societate, ergo perit legatum.

Ceterum etsi hæc sententia sit satis probabilis, probabitur exilimo, quæ affirmat ipso iure non amitti prædictum legatum, si coniux transiens ad secundam vota velit filios secum retinere, vt tradit Glossa in Reg. i. ale. verbo sententia. ff. de conat. & demonstrat. Bart. & Pinel. ibi statim in principio. Salicet. leg. 2. num. 4. Cod. de legatis. Lara leg. si quis à liberis. §. si quis ex his. num. 96. & 197. ff. de liberis agnoscendis, & alij. Dacor, quia vir transiens ad secundam vota non amittit filiorum tutelam, nec educationem, mater verò est tutelam amittit, non tamen educationem, etsi ab initio Iudicis relinquatur, an conseruari in ea debeat, vt supersubstiti probauimus etiam ex sententia Sanch. Ergo ex solo transitu ad secundas nuptias non habent filij occasionem sufficientem à societate matris diuertendi, siquidem ipsa illius honestatis, moris, & conditionis esse potest, quæ suspicionem ortam ex secundis nuptiis euincat.

At autem decedentibus filiis mater prædictum legatum amittat? Difficultate non caret, eo quod videatur legatum esse factum coniugi in fauorem filiorum, vt ipsi redde educarentur. Nihilominus satis probabile est retineri à coniuge posse, quia credendum est non adæquatè in filiorum fauorem fuisse legatum factum, sed in beneficium coniugis, & ob illius contemplationem, idèque cessante filiorum fauore non cessat legatum, sicuti relato Garron. Rub. Cod. de secundis nuptiis, par. 15. num. 34. docet Sanch. disputat. 91. numero 49.

Hinc inferendum est legatum alicui relictum quandiu apud vxorem testatoris commoratus fuerit, transiente ipsâ ad secundas nuptias non perire legatum, tamen legatarium cum illa vxore non commoretur, quia testator intendit eo legato obligare legatarium, vt quantum in se est cum eius vxore viuat; at transiente ipsâ ad secundas nuptias cessat esse testatoris vxor, & reputatur vxor comparatione testatoris, & legatarij ac si motua esset, ergo quamuis legatarium cum illa non commoretur non est illi culpæ tribuendum. Non igitur legatum amittitur debet, sicuti multis comprobatur Simon de Preis de interpret. ultim. volum. lib. 1. interpret. 1. circa legata. dub. 10. n. 5. quem refert, & sequitur Sanch. lib. 7. disp. 91. num. 52.

Quæstio sexta, An vir condens testamentum, & legans vxori eâ defunctâ aliam ducat, debeat, & legatum illud vxori posteriori. Manifestum est non deberi, si sub nomine proprio legatum factum est, vt si dixerit, lego meæ coniugi Maria. Sic relato Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 122. num. 14. tradit Sanch. dicta disputat. 91. num. 48. Gutier. cap. 11. de marit. numero 8. Limitat autem, & bene, nisi testator secundæ vxori nomen prioris imposuisset, quia ea impositione manifestè indicauit voluisse secundam loco prioris subrogari iuxta Textum in leg. filia. §. vlt. ff. de conat. & demonstrat.

Si verò sub nomine appellatio legatum factum est, vt lego vxori meæ. Alij affirmant, alij negant deberi, prout referunt Couarr. in cap. requisisti num. 3. de testam. Mantica de coniectur. vlt. volum. lib. 8. tit. 15. num. 1. & 2. Menoch. de præsumptionib. lib. 4. præsumpt. 122. num. 8. Et quidem si vir tempore conditi testamenti coniugatus non erat certum debet esse legatum vxori postmodum assumptæ debitum esse, nam cum vxori mortuæ debitum esse non possit; ne ea dispositio irrita sit, assumendum est legare voluisse vxori assumendæ: sic tradunt Couarr. & Mantica supra. Sanch. dicta disputat. 91. numero 59. At si vir coniugatus erat tempore conditi testamenti, quamuis Menoch. n. 11. & 12. satis probabiliter existimet posteriori vxori legatum deberi, quia testator in ea dispositione perseverans, cum eam renouare posset, satis indicauit voluisse secundæ vxori applicari, maxime cum in casu dubio semper ea præsumptio lumenda est, quæ actum, & dispositionem testatoris sustinet, non verò quæ illum cassum, & irritum reddit, probabilius est casum esse dispositionem, & vxori postmodum assumptæ debitum

hunc esse legatum, ut docuit Sanch. *dicta disp. 91. num. 59.* Gutier. de matr. cap. 11. num. 9. cum Couaruu. & Mantica *supra*. Nam tempore conditi testamenti illud legatum referri non poterat ad uxorem postmodum assumptam, quia illi testator neque affectus erat, nec dum illius cogitationem habere poterat, postmodum vero nullum huius relationis indicium dedit, nam persecerantia in priori actu potius huius relationi aduersatur, quam fouet, quippe ea dispositio secundum uxori aptari nequit, nisi ex voluntate testatoris ex prima in secundam uxorem subrogatio fiat.

Temperat autem hanc doctrinam Barbosa in leg. diuorito. §. 3. num. 10. *off. soluto matrimonio*, quem sequitur Sanch. *id. disp. 91. num. 60.* ne procedat in legato alimentorum, seu alio quouis uxori favorabili, quia concurrente duplici favore scilicet viciniae voluntatis, & rei legatæ presumendū est testator secundum uxorem loco prioris subrogare voluisse. Et placet hæc limitatio.

12. **Questio septima, quibus conferendum sit legatum annuum maritandis feminis relictum?**

Esti Ripa, Decius, & Syluest. relati à Sanch. *dicta disp. 91. numero 54.* videantur sentire feminis secundo nubentibus conferri hoc legatum posse. At longe verius est, & omnino tenendum solis feminis primò nubentibus esse conferendum, quia ea testatoris verba de solis primis nuptiis intelligi debent. Arg. leg. *bonæ fidei sermo. ff. de verbor. significat. ibi: hoc sermo, dum nuptia erit, prima nuptia significatur.* Et ibi Tiraquei. plures referens n. 11. Et docuit Bartol. in proximo de reuel. al. num. 25. Guilielem. Benedic. cap. Raynucius. verbo qui cum alia. num. 79. de Testamentis Mantica de coniectur. ultim. volum. lib. 8. tit. 5. num. 21. Gutier. de matr. cap. 11. num. 7. Sanch. alii relatis *disp. 91. num. 57.*

Hanc doctrinam Sanch. cui Gutier. adheret variis modis temperat; primò ne procedat in vidua, quæ prius matrimonium non consummauit, nam comparatione huius secundæ nuptiæ primæ censeri debent, nam nuptiæ quæ consummata non sunt nuptiæ integræ, & perfectæ non appellantur. Secundò ne procedat in vidua, cuius prius matrimonium irritum fuit, quia præstare non debet impedimentum quod de iure non sortitur effectum, neque illa vidua secundo nubis, cum primæ nuptiæ, vtpotè irritæ, nuptiæ non sunt. Tertio temperat ea quæ nullæ essent feminæ ætate nubiles, nam cum hoc legatum positum quod personæ determinatæ factum non sit exigat necessitatem, ut persona, cui est concedendum habilis sit ad matrimonium, in cuius finem conceditur ex communi sententia tradit Bald. in leg. *sancimus in fine Cod. de nuptiis*, Garton. Rub. Cod. de secundis nuptiis, num. 5. deficientibus illis feminis viduæ concedi potest ex verosimili testatoris mente ne opus pium differatur. Quod si legatum certæ personæ factum sit, quæ tamen duodecim annuum nacta non est, alteri applicari nequit, quia testator eam personam determinatè designans dilatori legati tradendi consentit. Quippe legatum, quouisque femina nuptiis apta sit concedi non debet, quia non virget causa, ob quam factum est, ut bene docet Mantica lib. 1. de coniectur. ultim. volum. tit. 2. num. 5. Sanchi *disp. 91. num. 61.*

13. **Feminis autem iam maritatis etiam pauperibus legatum pro feminis maritandis non videtur concedi posse, quia deficit hinc testatoris, quippe testator legato intendit, ut feminæ defectu dotis in nuptiis sit, neque eam pudicitia periclitetur, quæ ratio in feminis maritatis cessat. Atque ita sustinent Bald. in leg. *fin. num. 21. Cod. de sentent. quæ sine certa quantitate. l. ason leg. quominus. num. 13. vers. quinto pro eadem parte ff. de summo. Perez lib. 5. ordinan. tit. 2. leg. 1. vers. dubium est.* Sanch. *dicta disputat. 91. num. 64.* Gutier. cap. 11. num. 10.**

14. **Veni si hoc legatum certæ personæ, ut in matrimonium collocatur relictum sit, ipsaque viuo testatore, ipsoque ignorantem nupserit, censet Mantica de coniectur. ultim. volum. lib. 12. tit. 1. num. 13.** legatum perire, quia deficit finis, ob quem est concessum. Secus vero (inquit) si conscio testatore nupserit, quia ex eo quòd testamentum non mutauit, cum possit præsumitur voluisse legatum illud puellæ conferri oneribus contracti matrimonij sustinendis. Sed rectius Ioan. Lop. cap. *per vestras de donation. inter vir. & uxor. not. ab. 3. §. 10. numero 6.* Sarmiento lib. 2. *select. cap. 1. numero 10.* Tiraquei. *tract. cessante causâ limitat. 18. in fine.* Spino *speculo testamentor. gloss. 14. princip. numero 152.* Zeuallos, in *luis 99. tract. 9. §. 38. numero 6.* Gutier. cap. 11. numero 11. Sanch. alii relatis *disputat. 91. numero 65.* affirmant siue sciente, siue ignorante testatore femina hæc nupserit posse illi legatum prædictum conferri quia non exinguit legatum, sed potius illud firmat conditionem legati impletam esse. Argum. *leg. si nuptia 11. ff. de conditionib. & demonstrat. & pluribus exor. nat. Couaruu. cap. officij num. 20. de testament.* Neque finis legati præcipuum censendus est in præsentem deficere. Hinc namque est testatorem se beneuolum animum, & benefactorem illius feminæ ostendere qui post matrimonium contractum adhuc persecerant. Quinimo existimat Sanchez

Ferd. de Castro. *Sum. Mor. Part. 2.*

num. 66. quem sequitur Gutier. num. 11. legatum relictum consanguineis maritandis etiam dari non possit maritatis tempore testamenti, vtpotè quod incertis personis relictum sit, bene tamen dari posse iis, quæ mortuo testatore nupserint, quia ab eo tempore ius aliquale in prædictum legatum habent; neque omnino incertis personis relictum est, sed aliquo modo certis scilicet consanguineis, in quas suum affectum, & voluntatem ostendere testator potest.

PUNCTVM XIV.

De impedimento impotentia.

§. I.

Quid, & qualis sit impotentia ad matrimonium?

1. **Impotentia ad copulam est impotentia ad penetrandum vas femininum.**
2. **Multiplex est impotentia.**
3. **Variant Doctores, An impotentia, qua vinci nequit absque probabili periculo grauis morbi sit perpetua?**
4. **Communis sententia, & amplectenda asserit solam eam impotentiam, quæ absque peccato, vel morte corporali, aut illius graui periculo vinci non potest, esse perpetuam.**
5. **Si iudicio Medicorum impedimentum remoueri possit absque graui vite periculo per opus humanum, & licitum non constituitur impotentiam perpetuam.**
6. **Examinatur questio, An femina nupta, cuius arctitudinem ex Medicorum iudicio subueniri potest absque graui vite periculo obligata sit scissuram pati?**
7. **Resoluitur femina licitum esse scissuram pati, quoties absque periculo corporali eam sustinere potest.**
8. **Deinde femina, quæ nullam in se specialem arctitudinem habet obligata non est scissuram sustinere, tamen si absque illo incommodo possit.**
9. **Verum si femina præ cæteris acta sit, & conscia huius arctitudinis contrahat cum eo qui illius est ignarus, probabilis reputo obligatam esse scissuram pati, si absque graui sua salutis detrimento sustinere possit.**
10. **Femina nunquam obligata est hanc scissuram à viro Medici inconsultis pati.**
11. **Femina, quæ ob eius arctitudinem non potuit à viro agnosci, idcirco ab eius consortio separata fuit, si postmodum probatum fuerit ab alio cognitam fuisse, affirmant plures reddendam esse priori viro nullo laboranti impedimento frigiditatis, vel masculicis.**
12. **Sed rectius alij censent ex eo factum non sumi sufficientem præsumptionem, quod potuerit à viro cognosci.**
13. **Non est impotentia perpetua ad matrimonium, esse femina sciat concipere non posse absque manifesto periculo vitæ, vel sui, vel prolis.**

Impotentia ad copulam est impotentia ad penetrandum vas femininum, & semen generationi aptum intra illud effundendi: quæ impotentia prouenire potest à natura, tam ex parte viri si sit nimis frigidus, aut calidus, quàm ex parte feminæ si sit nimis arcta vel prouenire potest ab extrinseco, ut ex castratione, vel masculicio.

Deinde hæc impotentia alia est absoluta comparatione omnium feminarum, alia respectiua comparatione huius, vel illius feminæ. Rursus alia est perpetua, alia temporalis: perpetua est, quæ absque peccato, vel corporali periculo tolli non potest per opus humanum, ut expulsi à contrario sensu colligitur ex cap. *fraternitatis. De Frigidis, & masculicis.* ibi. *Not autem perspicaciter attendentes, quod impedimentum illud non erat perpetuum, quod præter Diuinum miraculum per opus humanum absque corporali periculo poterat remoueri, sententiam diuortij per errorem licet probabilem nouimus esse prolatam, &c.* Ex quo Textu Doctores communiter colligunt impotentiam, quæ solo Diuino miraculo remoueri potest perpetuam esse; quia miraculum cum sit præter rerum naturam expectari nequit, necdum comprobari, sicuti pluribus comprobatur Sanch. lib. 7. *disputat. 93. numero 8.* Gutier. de matr. cap. 11. 2. numero 22. Deinde colligunt impotentiam, quæ absque peccato tolli nequit perpetuam esse quia id possumus, quod iure possumus. Cum autem peccatum iure facere non possimus, nequaquam est possibile illud impedimentum remouere, uti pluribus comprobatur Sanch. *d. disp. 93. num. 9.* Gutier. *d. cap. 11. num. 23.* Coninch. *disp. 31. dub. 7. num. 76.* Paul. Layman. lib. 5. *sum. tract. 10. part. 4. cap. 11. numero 1.*

Sed quid nomine corporalis periculi intelligatur, an mors ipsa, an illius periculum, an etiam periculum grauis morbi? variant Doctores. Aliquibus placet impotentiam, quæ vinci nequit absque probabili periculo grauis morbi esse

O 3 perpe